

Forums – vai Zaļā kursa īstenošana ir iespēja sociālās ekosistēmas kvalitātes pilnveidei Latvijas pašvaldībās un lokālajās kopienās

Paneļa tēma: Zaļās transformācijas globālā un lokālā integrācija politikās un darbībā

Pasaule strauji un nenovēršami mainās. Klimata pārmaiņas spiež mums domāt par adaptāciju, tāpēc esam ceļā uz vēsturiski vēl nebijuša ražošanas, patēriņa un domāšanas veida globālu, sistemātisku transformāciju. Uz fosilajiem ogļūdeņražiem balstītajai ekonomikai tiek pateikts lēns, bet stingrs “nē”, pretī liekot esošās un nākotnē potenciālās alternatīvas, ko nodrošina **auglīgas zemes ilgtspējīgā izmantošanā balstīta bioekonomika**. Pat, ja mēs iemācamies “noķert” CO2 pie fabriku skursteņiem, neizbēgami pienāks diena, kad fosilie resursi gluži vienkārši beigsies. Cilvēcei tam ir laicīgi jāsaprotas - civilizācijai citas iespējas vienkārši nav. Turklāt resursi būs aizvien ierobežotāki, tāpēc viens no svarīgākajiem principiem, kas jāņem vērā, domājot par nākotni, ir **aprites ekonomikas neizbēgamība**.

Objektīvi skatoties, valstīm ap Baltijas jūru ir visi priekšnoteikumi, lai Zaļajā transformācijā kļūtu par vadošo pasaules reģionu. Valstīm ap Baltijas jūru ir auglīga zeme, kas nodrošina resursus, plaši saldūdens krājumi, kā arī vēsturiski veidojusies zināšanu ietilpīga ražošana, kas akumulē tehnoloģiju attīstībai nepieciešamo kapitālu un cilvēkos paaudzēs uzkrātās zināšanas. Tā ir bāze, uz kuras veidot spēcīgu koksnes ķīmiskās pārstrādes industriju, kas spēs aizstāt visu, ko šodien iegūstam no naftas un dabasgāzes.

To apzinoties, mēs būtībā nedrīkstētu pat iedomāties uzdot jautājumu “vai tā ir mūsu iespēja?”. Īpaši jau runājot par Latvijas auglīgajiem lauku reģioniem. Tā vietā mums visiem - politiķiem, ierēdņiem, pašvaldību vadītājiem, uzņēmējiem, izglītības un zinātnes pārstāvjiem būtu kopīgi jāstrādā, izejot no principa, ka **tā IR mūsu Latvijas iedzīvotāju iespēja**. Mēs nemaz nedrīkstam domāt savādāk, pretējā gadījumā nostādām sevi zaudētāja pozīcijā.

Kad pirms vairākiem gadiem Latvijas meža nozares viedokļu līderi izlīdzināja nākotnes redzējumu, tika definēta nozares stratēģiskā vīzija kļūt par tradīcijās un vērtībās balstītu globālo zināšanu līderi bioekonomikas produktu radīšanā un izmantošanā. Tā balstās iespējās, ko mums nodrošina Latvijas nozīmīgākais dabas resurss – auglīgā zeme. Vai šīs iespējas pienācīgi izmantosim, būs atkarīgs **no mūsu Latvijas sabiedrības SPĒJAS SADARBOTIES**.

Mēs meža nozarē skaidri apzināmies un atbalstām lielos mērķus - nepieciešamību nodrošinot klimata neitralitāti, vides ilgtspēju un pēc iespējas mazāku sociālo nevienlīdzību. Vienlaikus mēs aicinām šo Eiropas kopējo mērķu sasniegšanā **rīkoties gudri un atbildīgi pret savu valsti, tās tautsaimniecību un sabiedrības labklājību**.

Ikdienā, pārstāvot bioekonomiku, šobrīd redzu daudz neizprotamu procesu. Tāpēc, ņemot vērā foruma formātu, kas tālāk veidosies diskusiju blokos, nevis vēlreiz uzsvēršu meža nozares iespējas, bet izvirzīšu jautājumus par domāšanas šķēršļiem. Kas kavē, vai pat tīši apgrūtina Latvijas sabiedrībai šīs iespējas ieraudzīt un izmantot.

Jautājumi:

- **Kāpēc mums joprojām nav izstrādāta detalizēta zemes izmantošanas ilgtermiņa politika**, kas būtu vērsta uz maksimāli efektīvu ikviena Latvijas zemes kvadrātmetra izmantošanu? Kas būtu vērsta uz iedzīvotāju labklājību un nepārtrauktu produktivitātes palielināšanu. Protams, salāgojot saimniecisko darbību ar dabas vērtību saglabāšanu, rekreāciju un citiem sabiedrībai būtiskiem ekosistēmu pakalpojumiem, ko nodrošina mežs un lauku ainavas. Tā vietā šobrīd galvenā uzmanība ir koncentrēta uz **zemes aprobežošanu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas vārdā**. Sabiedrība, kopiena – mēs varam piekrist, 10% sauszemes teritorijas stingrā dabas aizsardzībā. Jautājums, kāpēc tas notiek ārpus līdzsvarota vienošanās formāta. Vai aprobežojot plašas teritorijas ir zināmi sociālekonomiskie aprēķini zemes izmantošanas nozarēs? Kāda būs ietekme, ja nebūs spējīga adaptēties resursu pieejamības kritumam uzņēmēju dekādēs radītās ražotnes un kāpēc paralēli netiek darīts viss, lai veicinātu pēc iespējas **efektīvāku zemes izmantošanu 70%, kur ir auglīgas zemes resursu mobilizācijas uzdevumi?**
- **Kāpēc, sekojot Eiropas direktīvai par dabas aizsardzību, mēs aizmirstam aizsargāt savus zemes īpašniekus? Vai tiešām pašvaldību zeme ir līdzvērtīga valsts zemei?** Vai pašvaldībai nav jāsaņem kompensācija par dabas liegumiem? Adekvātu kompensāciju neesamība par mikroliegumu izveidi privāto īpašnieku mežos ir braukšana dziļā grāvī. Kā gan varam pārmest cilvēkam, ka viņš apzināti nocērt mežu, kas varbūt bija jāatstāj dabai, ja pretējā gadījumā nekāda saimnieciskā darbība tur vairs nav iespējama, bet augošo koku šī brīža vērtību ikgadējās

kompensācijas nosegs pēc 200 gadiem. Kāda var būt šo zemes īpašnieku uzticība valstij? **Vai tas nav Satversmes jautājums? PANTS Nr.105. Iespējams šāda privātīpašuma institūta degradācija ir pamats pašas Rietumu demokrātiskas sistēmas sagraušanai.** Šāds domāšanas veids pilnībā atbilst Austrumu pasaules modelim par centralizētu, absolūti autoritāru pārvaldi.

- Vai mums ir vienota izpratne par to, ko nozīmē **labi apmaksāta darba vieta?** Diemžēl mēs neesam iemācījušies ar pārliedību visos līmeņos atbalstīt uzstādījumu, ka ilgtspējīgai darba vietai jāspēj veidot **labi apmaksātus ienākumus mājsaimniecībai, jāspēj nodrošināt pilnu nodokļu nomaksu valsts budžetā** un jāvar **radīt pēc iespējas lielāku kapitālu.** Tieši pēdējais faktors tautsaimniecības attīstībā ir vissvarīgākais, jo **kapitāla uzkrāšana nozīmē investīcijas zinātņu ietilpīgās tehnoloģijās un produktos, kā arī cilvēku zināšanās,** kuri šīs tehnoloģijas maksimāli produktīvi izmanto.
- **Kāpēc neredzam būvējot valsts un pašvaldības, sabiedriskās ēkas būvmateriālu un būvniecības tehnoloģiju (tas ir produktu un pakalpojumu) attīstības pieprasījumu?** Mēs, ar to saprotot LATVIJA, Izpētes un Inovāciju jomā atpaliekam no Eiropas. Privātie uzņēmumi pārsvarā ir mazi un nepiedalās jaunu produktu attīstībā. Valsts uzdevums būtu to saprātīgi kompensēt, definējot attīstāmās prioritātes un daļā iepirkumu, īpaši būvniecībā, uzstādot prasību skatīties nākotnē. Klimata kontekstā viens no šādiem virzieniem noteikti ir biomateriālu t.sk. koksnes plašāks, inovatīvs pielietojums. Tās ir jomas, kurās pasūtītāji nedrīkst gaidīt gatavus risinājumus, ir jāpiedalās jaunrades veidošanā.

- **Kāpēc mēs valsts līmenī nediskutējam par enerģiju CENU – cenu līmeni, kas būtu pieņemams sabiedrībā?**

Lai sasniegtu klimata mērķi daudz jāinvestē! Primāri iegūtie dabas resursi – no sākuma fosilie, ar laiku arī bioloģiskie – nedrīkst tikt dedzināti, lai ražotu enerģiju. Mums jāiegūst elektrība un siltums saražojot to ar vēju, sauli vai atoma palīdzību. **Jābūt saprātīgā ātrumā izdarītām investīcijām šajā nozarē. Vienmēr jāatceras ka enerģijas patērētās apmaksā investīcijas.** OTRS. Valsts nedrīkst pieļaut **tirgus dizainu, kas balstās tikai uz īstermiņa cenošanas principiem**, tas ir neprāts uzlikt tik lielus tirgus riskus uz investoriem un patērētājiem. Baltijas jūras reģiona griezumā Latvijas elektrības salīdzinošā dārdzība rada daudzām mājsaimniecībām energonabadzības risku. Dārga elektrība šobrīd ir arī viena no būtiskākajām barjerām daudzu inovatīvu industriju attīstībā. Koksnes, vai citas biomasas, ķīmiskā pārstrāde vai šķiedrošanā. Tā ir barjera! Jābūt sabiedrības uzstādījumam pret valsti to fundamentāli risināt.

Noslēgumā:

Šie, protams, ir tikai daži no jautājumiem, ko redzu par šķērslī tālākai bioekonomikas nozares attīstībai Latvijā. Taču Eiropā un pie mums izskan arī radikālākas idejas. Pastāv viedoklis, ka zemes izmantošanas jomā klimata neitralitāti līdz 2050. iespējams sasniegt, Eiropas mežus pilnībā veltot oglekļa piesaistei. Tas viegli gūst popularitāti, jo iet roku rokā ar uzstādījumu sargāt dabas vērtības. Viegli var krist kārdinājumā noticēt, ka dabiskie procesi mežā visu sakārtos un jebkura cilvēka iejaukšanās nav vēlama. Patiesībā Eiropa ZIZIMM (Zemes izmantošana, zemes izmantošanas maiņa un mežsaimniecība) jomā ik gadu emitē ap 3 miljardiem tonnu CO₂. Līdz šim meži kopā ar nozares radītiem koksnes produktiem ik gadu no atmosfēras piesaista un noglabā aptuveni 400 milj. CO₂. Pat, ja pārtrauktu pilnīgi visu mežistrādi, mēs, ES dalībvalstīs, aptuveni rēķinot, iegūtu tikai 450 miljonu

tonnu papildu CO2 piesaisti. Būtu atrisināta tikai 1/6 daļa emisiju problēmas, vienlaikus iznīcinot vienu no zaļākajām industrijām un netieši stimulējot citas. CO2 emisiju intensīvās nozares – cements, metāls, fosilā kurināmā ieguvē. Latvijas gadījumā tas nozīmētu lauku reģionu teju pilnīgu izslēgšanu no ekonomiskās aprites, reģionālajām pilsētām paredzot neskaidru nākotni.

Tas skaidri parāda, cik **primitīvās lamatās var iekrist**, sekojot populistiskiem apgalvojumiem, **kas nevis vieno sabiedrību kopīgu mērķu risināšanā, bet to šķel**. Taču, varbūt kādam tieši tas ir mērķis, jo **sašķeltā sabiedrībā vairojas radikalizācija**, kas savukārt noved pie vēlmes pēc stipras vadoņa rokas, kurš visu sakārtos. Lai mēs paši nedzītu naglu demokrātijas zārkā, pienācis laiks no emocijām pāriet pie praktiskām, pragmatiskām rīcībām, ko akceptē lielākā daļa sabiedrības un kas pirmajā vietā izvirza nacionālās intereses.

Nozares kopīgais redzējums ir

Meža nozare veido SAKOPTU, NEATKARĪGU UN PĀRTIKUŠU LATVIJU.

Man jautājums ikvienam no Jums - vai Latvijas iedzīvotāji vēlas spēcīgu Meža nozari.

Nozares līderi šobrīd analizē risku, kad Latvijas visu varu (tiesu, likumdevēju, un izpildvaras) lēmumu rezultātā resursu pieejamība var samazināties par 50%.

Uzņēmējiem viegli ir iedomāties sekas.

Latvijas Republikas Satversme.

105. Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.